

Írta: Zsámbéki Eszter

## A PATRONÁLÁS, PATRONÁLTATÁS HÁTRÁNYAI

Sokan nem értik, hogy mi is a baj a patronálással. Ahhoz, hogy erről beszéljünk, szükséges definiálni a patronálás fogalmát. Amikor mi a patronálás gyakorlata ellen érvelünk, akkor nem azokra az esetekre gondolunk, amikor egy gyerek – általában nagyobb gyerekről van itt szó – **maga választ magának barátokat, ismerősöket**, és e barátok és ismerősök családjai (pl. egy osztálytárs szülei) olykor-olykor meghívják magukhoz a gyermeket, illetve a gyermek alkalmanként vendégségbe megy hozzájuk. Ez természetes, ez a családban nevelkedő gyermekek esetében is így van.

Mi a patronálás alatt azt értjük, amikor **a gyermek számára eddig idegen családok lehetőséget kapnak arra, hogy alkalmanként vagy rendszeresen elvigyék magukhoz az általuk kiválasztott, elvárásaiknak megfelelő gyermeket**. Ilyenkor általában kisebb gyermekekről van szó.

A gyermeket patronálni akarók általában kétféle motivációval jelentkeznek az egyes gyermekotthonokban:

Csak alkalmanként, időbeosztásuk és egyéb programjaik függvényében, főleg hétvégékre szeretnének magukhoz kivinni egy „szerencsétlen kis állami gondozottat”, abban a hiszemben, hogy ezzel jót tesznek a gyerekeknek.

Szeretnének esetleg a későbbiekben nevelőszülők lenni.

Bármelyik motivációról is legyen szó, meggyőződésünk, hogy egyik sem szolgálja a gyermek érdekét. A patronálás ugyanis – mint ahogy az a fentiekből következik – magában rejtí az esetlegességet, nincs mögötte átgondolt felelősségvállalás, jótékonykodásízű, semmiféle szerződés nem szabályozza, általában ellenőrizhetetlen, nem kézbe tartott, a gyermek személyiségfejlődésére bizonytalan hatású, nem nyújt biztonságot, nem jelent állandóságot.

A nevelőszülővé válás reményében történő patronálás-patronáltatás esetében a patronáló nem vett részt semmilyen képzésen, nem tudja, mit vállal, nincs alkalma előzetesen (mielőtt gyerek közelébe engedik) felmérni a feladat nagyságát, súlyát, nincs alkalma mérlegelni, átgondolni, hogy mire vállalkozik, nincs lehetősége rákészülni a feladatra. Ha valaki a saját gyereket jól neveli, vagy akár szakmaszerűen gyerekekkel foglalkozik, még nem biztos, hogy birtokában van a nevelőszülői kompetenciáknak, hogy tudatában van azoknak a nehézségeknek, amelyek ezzel az életformával járnak. **Ha nem adjuk meg az erre való felkészülés lehetőségét, tisztességtelenek vagyunk a jelentkezővel szemben.**

A gyerek ebben az esetben – durván fogalmazva – egy kísérletezés tárgyává válik, mert a patronáló szülő úgy megy át egy döntési folyamaton, hogy a gyerek gyakorlatilag már érzelmileg elkötelezetté vált a patronáló irányába. A döntési folyamat eredménye nagyon gyakran az, hogy „nem erre számítottam”, és a patronáló szülő ilyenkor – hiszen semmilyen szerződés nem köti – könnyedén meggondolhatja magát, és többet nem megy a gyermekért.

A gyermek ilyenkor nyilvánvalóan sérül, hiszen megéli, hogy „nem kellettem neki”, és magában fogja keresni a hibát, pedig nem ő a hibás, hanem mi, felnőttek.

Képzés hiányában **nincs kellően körbejárva a nevelőszülővé válni akaró patronáló alkalmassága**, elmarad a tágabb család bevonása a döntési folyamatba (pl. nem tisztázott a saját gyermekek viszonya szüleik elképzeléséhez), sok esetben a patronáló szülő **lakása, életkora sem felel meg a törvényi előírásoknak**.

Becsapjuk tehát a felnőttet, jóvátehetetlen hibát követünk el a gyerekekkel szemben, de más következményei is lehetnek e rosszul indult folyamatnak.

Az a patronáló szülő, aki egy konkrét gyerek miatt ül be a képzésre, megbontja a képzésen résztvevők csoportjának egyensúlyát, **a képzőket az értékelés folyamán lehetetlen helyzetbe hozza**, hiszen ebben az esetben ugyanis jóval nagyobb a kockázata az egyébként alkalmatlannak látszó nevelőszülő-jelölt elutasításának, mert a gyermek és a patronáló között már kialakult egy érzelmi kapcsolat.

Azok, akik ilyen módon patronáltatják a gyerekeket, **nem korrektek a nevelőszülői hálózatot működtetővel szemben sem**, hiszen ha nem volna már kialakult érzelmi kapcsolat gyermek és patronáló között, esetleg soha fel nem vállalta volna az illető nevelőszülő, nem kötött volna vele szerződést, és nem vállalta volna azt sem, hogy többnyire hosszú éveken keresztül ő kínlódjon vele. A felelősség ilyenkor már a működtetőé, pedig a helyzetet nem ő idézte elő. Sokan kérik rajtunk számon a rengeteg sikertelen kihelyezést, de csak kevesen vannak, akik tudják, hogy a nevelőszülőket az esetek zömében nem mi választottuk.

E megfordított folyamat a törvény szellemével is ellentétes. **A feladatunk ugyanis nem az, hogy gyermekeket találjunk olyan felnőtteknek, akik gyereket akarnak, hanem az, hogy nevelőcsaládokat találjunk a gyermekeknek.**

A patronáltatás fogalmát a törvény nem ismeri. Ismeri viszont azokat a terveket (elhelyezési javaslat, egyéni elhelyezési terv, egyéni gondozási-nevelési terv), amelyeket a gyermek életében az állandóság megtervezése érdekében – teammunkában – létre kell hozni, és évenként felül kell vizsgálni. A terv végrehajtásáért sok ember felelős, mindenki más és más feladatot lát el egy meghatározott cél érdekében, a szereplők közötti együttműködés pedig a törvény értelmében kötelező. Ez azt jelenti, hogy **a gyermekvédelemben nem lehetnek egyéni döntések, mert mindenkinek a terv végrehajtásáért kell tevékenykednie**. Egyetlen terv sem szól arról, hogy egy gyereknek patronáló szülőt kell keresni. Arról esetleg igen, hogy nevelőszülőt, de értelemszerűen kiképzett, alkalmasnak találtatott és tanúsítvánnyal rendelkező nevelőszülő jöhet csak számításba.

Azt a gyermeket, akit a gyámhivatal a szakellátásba utal, szakemberek kezére bízva. Nem laikus segítőkére, hanem szakemberekére. A kiképzett nevelőszülő valamilyen értelemben már szakember. Ismeri a törvényt, tisztában van a feladatával, a gyermekvédelemben betöltött szerepével, tudja, hogy állami gondoskodásban lévő gyereket nevelni nem ugyanaz, mint saját gyereket nevelni, alapvető pszichológiai, jogi és egészségügyi ismeretei vannak, érti és elfogadja, hogy ő egy szervezet tagja, felméri a csapatmunka jelentőségét, elfogadja és igényli más szakemberek segítségét, képes teammunkában dolgozni, belátja a vérszerinti kapcsolatok fontosságát, és pontosan érti a különbséget nevelőszülőség és örökbefogadás között. Ekkor szakember, és ekkor – de csakis ekkor – lehet rá gyereket bízni.

A törvény is ezt kívánja tőlünk, mindannyiunktól, akik a gyermekvédelemben dolgozunk.